

dr. Franc
Rode,
teolog

Cerkev je središče zgodovine

Ad 1

Zaradi zgoščenosti vprašanja bom odgovor vsebinsko nekoliko razčlenil.

Glede središčnosti Cerkve ni nobenega dvoma: Cerkev je imela vedno zavest, da je v središču, da je Središče zgodovine. Da je bistvena zgodovina to, kar se v njej dogaja. Pravi smisel zgodovine je oblikovanje Kristusovega skrivnostnega telesa, dograjevanje božjega mesta, rast in zorenje svetnikov. Tudi takrat, ko so bili kristjani še neznatna, prezirana, nepomembna manjšina, brez kakršnekoli politične, gospodarske in kulturne veljave, je imelo krščansko občestvo zavest, da je središče. To prepričanje je močno navzoče na vsaki strani Pavlovih pism, ko je bilo v petdesetmilijonskem rimskem imperiju morda le nekaj tisoč kristjanov. Ta zavest je navzoča v Pismu Diogneta, neznanega pisatelja iz Aleksandrije, ki okrog leta 200 piše tole: »Kar je v telesu duša, to so na svetu kristjani. Duša je v telesu zaprta, a prav ona drži telo skupaj. Tudi kristjani so na svetu kakor v ječi, a prav oni držijo svet pokonci. Bog jih je postavil na tako važno mesto, da ga ne smejo zapustiti.« Navedel bi lahko še nešteto drugih primerov.

Jasno, da velja to razumeti v teološkem, duhovnem smislu, ne v političnem ali gospodarskem ali kateremkoli drugem zgolj zemeljskem.

Komunizem v svoji poslednji, najbolj pretanjeni nameri je hotel spodnesti krščanstvo prav v tej točki, ko je postavil kot temeljno alternativo krščanstvu svojo vizijo zgodovine kot zgolj zemeljsko osvobajanje človeka vseh sužnosti in gradnjo socialistične družbe. Izločitev Cerkve iz družbe, razlastitev njenega imetja, onemogočanje vsakršnega političnega vpliva mu je bilo samo sredstvo za doseg tega prvotnega namena. V določenem obdobju so mnogi verjeli, da je alternativa uspela in da je sveto sedaj v gradnji socializma. Poskus je nepovrnljivo propadel, in to seveda ne more biti brez posledic.

In tako se Cerkev samoumevno vrača v središče v tem smislu, da je v zavesti vse več ljudi bistveno dogajanje na ravni duha, osebno prizadevanje za vero, upanje in ljubezen, rast v svetosti, reševanje svoje duše. Po propadu zemeljske eshatologije, ki jo je vsiljeval komunizem, postaja znova aktualna nadčasovna, nadzgodovinska krščanska eshatologija.

V primeri s tem bistvenim premikom je vračanje Cerkve na politično prizorišče drugotnega pomena. Ni pa brez pomena, kajti družbenopolitičen okvir vedno vpliva na duhovne odločitve. In ko se Cerkev zavzema za določeno navzočnost v družbi s tem, da uveljavlja svoja moralna načela, to dela predvsem zato, da človek ne bi izgubil svoje duše.

Ad 2

O ponovnem pokristjanjenju Evrope, za kar se z vsemi svojimi močmi zavzema Janez Pavel II., bi bil odgovor verjetno zelo različen, odvisno, kje in komu je vprašanje zastavljeno. Najbrž bi prenekateri izobraženec v zahodni Evropi odgovoril, da je tu vsak poskus obsojen na neuspeh, v smislu: čas krščanstva se je iztekel, njegovo sporočilo je brez pomena za

sodobnega človeka in ne najde nobenega odmeva v njegovem srcu. Vendar tudi v zahodnem svetu tak odgovor ne bi bil pogosten. Vse ankete namreč kažejo, da se ima še vedno večina zahodnih Evropejcev za kristjane. V srednji in vzhodni Evropi bi bil odgovor verjetno še bolj optimističen. Nedavno sem bil v Moskvi na povabilo Sovjetske akademije znanosti. Kjerkoli sem se pogovarjal, povsod so mi govorili o neverjetnem, množičnem vzponu krščanstva, o valu krstov odraslih v vseh ruskih cerkvah, o ruski inteligenci, ki da je verna 80 odstotno. Sam sem se o tem lahko prepričal, ko sem gledal televizijo: ni bilo večera, ko ne bi bilo oddaje o ikonah, o porušenih cerkvah, ki jih restavrirajo, o preganjanju kristjanov od sovjetske oblasti, ipd. Vse kaže, da ima krščanstvo v Rusiji lepo prihodnost. Isto bi lahko rekli o Poljski, Češki in Slovaški, Srbiji in Hrvaški. Tako ideja o novem vzponu krščanstva v Evropi nikakor ni utopična.

Kar zadeva nekonfesionalno religioznost je treba reči, da se isti pojav zaznava v območju krščanskih Cerkva s tako imenovanimi duhovnimi gibanji, ki napovedujejo novo moč in novo mladost krščanstva. O katoliški Cerkvi bi navedel misel, ki jo je okrog leta 1950 zapisal francoski pesnik, ateist, Paul Valéry: »V sedanjih razmerah ima katolicizem izredno prihodnost (un immense avenir), z velikimi spremembami, ki jih zna neopazno izvesti. To je prihodnost tistega, ki ve, kaj hoče, in empirično odgovarja na največje potrebe družbe, v svetu, ki je zbežan in nesrečen.«

In Cerkev na Slovenskem? Jasno, da mora vse svoje sile vložiti za ponovno katolicizacijo slovenskega naroda. To je njena temeljna, neodložljiva dolžnost, smisel njene navzočnosti na naših tleh. Model te duhovne preнове pa je lahko samo zvestoba katoliškemu nauku, in predvsem drugemu vatikanskemu cerkvenemu zboru, ki je začrtal nov, dialogičen odnos do sveta s konstitucijo *Gaudium et spes* in potrdil nauk o svobodi vesti z odlokom *Dignitatis humanae*. Slovenski katolicizem bo moral pokazati, da je sposoben biti širok, odprt, razumevajoč, razkošen kot večna Resnica, v prepričanju, da za krščanstvo ni hujšega in nevarnejšega nasprotnika, kot je vse, kar ga dela ozkosrčnega in malenkostnega. Tako se duhovne preнове na Slovenskem ni treba bati nikomur, ki mu je iskreno mar za poštenost in svobodo.

Ad 3

Govoriti o »togi ortodoksni cerkvenega nauka« nima smisla. Cerkev živi v zavesti, da je nauk prejela od Kristusa, da ga mora pristno razlagati v govorici sleherne dobe in slehernega naroda, a da ga mora ohranjati neokrnjenega. Ta nauk jo presega in ni njena last. To je Resnica, ki ji lahko samo ponižno služi. Vsako »rahljanje« v tem smislu bi bila nezvestoba. Tu ni mesta za nobeno »demokratizacijo«, kajti demokracija temelji na načelu večine. V Cerkvi ne glede nauka ne odloča večina, ampak apostolski zbor s Petrom na čelu oziroma danes škofovski zbor na čelu s papežem, Petrovim naslednikom. Ta ima zagotovilo nezmotljivosti v tem smislu, da se ne bo izneveril pristni Kristusovi misli.

Govoriti o »togosti« bi imelo smisel, če bi bila resnica, ki je zaupana Cerkvi, v svoji sporočilnosti časovno pogojena, izraz človeške misli, ideologija. Toda nauk Cerkve ni to. To je božja beseda, ki nagovarja vsakega človeka. Čeprav je bila zapisana v določenem času, vendar prihaja iz večnosti in je zato vedno sodobna.

To ni majhna in malenkostna, tesna in utesnjujoča resnica. To je

vélíka, bogata, razkošna, neizčrpna resnica, ob kateri so živelí in se z njo oplajali Avguštín, Tomaž Akvinski, Dante, Cervantes, Racine, Pascal, Dostojevski, T. S. Eliot, Claudel in nešteto drugih.

Ad 4

Zanimivo, kako se beseda klerikalizem vztrajno ohranja v slovenskem politícnem besednjaku, medtem ko je že zdavnaj izginila s politícnega prizorišča v Franciji, Italiji, Nemčiji in drugod. To dá misliti. Mar to ni znamenje, da smo nekje zaostali oziroma smo še zmeraj vkljenjeni v miselne kategorije starega režima?

Treba se bo navaditi na misel, da Cerkev posega na družbeno področje, kadar gre za moralne vrednote, kot so spoštovanje človeškega življenja, spoštovanje narodovih in človekovih pravic, dostojanstvo in svoboda posameznika, mirno sožitje in razumevanje med državljani, itd. S takimi stališči Cerkev nikakor ne bo podžigala bipolarizacije, ampak bo nadstrankarski dejavnik kohezije in trdnosti slovenske družbe. To bi vsekakor morala biti.

Ad 5

Vprašanje načénja problem glede delovanja kristjanov v politiki, njihovo navzočnost v družbenem življenju. Za mnoge je to povsem novo, saj v zadnjih petinštiridesetih letih Cerkev ni bila samo ločena od države, ampak izločena iz družbenega življenja. Tako je razumljivo, da se nekaterim ta misel upira.

Naj navedem besede Janeza Pavla II., kaj meni o politícnem delovanju kristjanov: »Za krščanski vpliv na časni red, v smislu služenja človeku in družbi, se verniki nikakor ne morejo odpovedati svojemu delovanju v politiki, se pravi, gospodarski, družbeni, zakonodajni, upravni in kulturni dejavnosti, ki ima namen pospeševati skupni blagor« (*Christifideles laici*, 1988, št. 42).

Papežev dokument je namenjen krščanskim laikom, kot je naznačeno že v naslovu. Ne velja torej za duhovnike in škofo. Po novem Zakoniku cerkvenega prava (1983) duhovniki ne smejo izvrševati nobene aktivne politíčne funkcije, pastoralna modrost pa jim velevala, da držijo določeno razdaljo do vseh politíčnih formacij, tako da se nihče, naj voli to ali ono stranko, ne čuti izključenega ali manj sprejetega v cerkvenem občestvu.

Drugačen je položaj krščanskega laika. Ta ima vso pravico in celo dolžnost, da se politíčno angažira. In da se v svoji politíčni dejavnosti sklicuje na krščanski etos – kaj je v tem izrednega? Izredno bi bilo, ko se ne bi. Mislim, da je ravno v tem pluralnost družbe, ki si je želimo. Od nas pa bo odvisno, ali bomo to pluralnost znali živeti strpno. Za to nam bo potrebno nekaj časa, kajti izkušnje nam manjkajo.

Ad 6

Konkordati, ki jih je v zadnjih desetletjih sklenil Sveti Sedež z različnimi državami, domala vsi vsebujejo klavzulo o ločitvi Cerkev od države. Prepričanje, ki prevladuje v Vatikanu, je, da je to v sedanjih okoliščinah še najbolj primerna oblika medsebojnih odnosov. Kajti povezanost Cerkev z državno oblastjo ne vsebuje samo dobrih plati za Cerkev, država namreč hoče tudi imeti svoje, npr. besedo pri imenovanju škofov, usmerjanje pri učenju verouka, ipd. Pravilo torej velja tudi za Slovenijo. S tem Cerkev ne

bo ničesar izgubila. Nasprotno, zagotovila si bo prostor svobode za izvrševanje svojega duhovnega poslanstva. S tem pa seveda ni rečeno, da se krščanski laiki kot državljani odpovedujejo političnemu delovanju.

Ad 7

To ni problem Cerkve. To je v prvi vrsti problem tistih, ki navzočnosti Cerkve na teh področjih ne marajo. Vsekakor ima Cerkev kot moralna instanca neposredno kot institucija ali posredno prek laikov pravico do vpliva v šoli in kulturi. V Evropi in konkretno v Sloveniji ji to pravico daje tudi zgodovina, saj je ona v veliki meri oblikovala slovensko narodno istovetnost. Vendar mora tudi na tem področju Cerkev strogo spoštovati prepričanje vsakega človeka, nikomur ne sme delati nasilja, nikomur vsiljevati svojega svetovnega nazora. Cerkev, ki je v svojem bistvu katoliška, se pravi vesoljna, mora gledati na to, da v prostoru, kjer je navzoča, ustvarja ozračje širine, intelektualne svobode, pristnega humanizma. S tem bo najbolj prepričljivo odgovarjala na bojazni, ugovore in očitke tistih, ki se bojijo njenega vpliva.

Ad 8

Cerkev kot inštitucija nima ali ne bi smela imeti političnih tendenc. Blíže bo pač tisti politični skupini, ki se njen program najbolj približuje vrednotam, kakršne sama zagovarja. Ne zaradi politike, ampak zaradi vrednot, ki jih brani.

Kot sem že poudaril, duhovnik ne sme dajati vtisa, da je človek stranke, čeprav ima kot državlján pravico do osebnih političnih opredelitev. Vendar pastoralno ni pametno, da te obeša na veliki zvon. Vsaka politična skupina, ki njen program ni v nasprotju s krščansko etiko, naj bi čutila, da jo sprejema Cerkev. Nasprotno bi bila verska diskriminacija na politični podlagi, kar je povsem nedopustno.

In kaj s posameznikom, ki je privrženec stranke z nekrščanskim ali protikrščanskim programom? Tudi tega mora Cerkev – konkretno duhovnik – spoštovati, se v razmerju do njega izogibati vsakih strankarskih polemik, in če mogoče, navezati z njim iskren in pošten dialog. Mislim, da sta s tem zagotovljeni svoboda in dostojanstvo vsakega človeka.

Ad 9

Treba bi bilo vedeti, o kateri teologiji osvoboditve govorimo, kajti teh je kar nekaj. Tista, ki ni bila drugega kot v krščansko terminologijo preoblečen marksizem, se sama obsoja. Tista, ki je uporabljala marksistično analizo stvarnosti tudi, ker se analiza in praksa, ki iz nje izhajata skorajda ne moreta ločevati. Teologija osvoboditve, ki dela za celotno osvobajanje človeka, se pravi hkrati za osvoboditev od greha in vseh družbenih in osebnih krivic – ta ima svoje mesto v Cerkvi. Ta je Cerkvi »potrebna in koristna«, kot je izjavil Janez Pavel II. Kriterij razločevanja pa je vselej (ne)skladnost z evangelijem, ki mu hoče Cerkev ostati zvesta.

Ad 10

Ko govorimo o odnosu Cerkve do Kocbeka, moramo imeti pred očmi dve stvari: pred petdesetimi, šestdesetimi leti, v ideološko izredno nabitem ozračju, ki je tedaj vladalo, Cerkev ni imela do določene politične skupine tiste razdalje, ki bi se nam danes zdela normalna. Zaradi bližajoče se

nevarnosti, ki so jo vsi nekako slutili, se je pač zavzemala za edinstvo v katoliškem taboru. Kocbek je bil po tej politični logiki nekakšen »trouble-maker«. Po drugi strani pa Kocbek s svojim značajem in s svojo intelektualno osornostjo (»Jaz, ki se nisem nikdar zmotil«, mi je nekoč izjavil) tudi ni pripomogel k zблиževanju z uradno Cerkvijo.

O izrinjanju SKSG iz naše predvolilne scene ne vem ničesar in o tem ne morem nič reči.

Kar pa zadeva odprtost za alternativne krščanske smeri v naši politiki, mislim, da je to dejstvo. Saj niso kristjani samo pri krščanskih demokratih ali v kmečki stranki, ampak tudi v drugih političnih formacijah, in to na zelo vidnih mestih. Ni mi znano, da bi jim od Cerkve to kdo očital.

Ad 11

O prihodnosti slovenske družbe bom raje molčal. Preveč so prerokovali v zadnjih desetletjih in skoraj vse je bilo zgrešeno.

Kar pa zadeva navzočnost Cerkve v družbi je jasno, da se ta uresničuje prek osebnega pričevanja kristjanov s pravičnim, poštenim, svetim življenjem. To je prva, temeljna, nenadomestljiva navzočnost Cerkve v družbi. Druga, ki logično sledi prvi, je prek delovanja kristjanov v javnem življenju, seveda tudi v politiki, kot sem že dejal.

Vendar se tu zastavlja širše, civilizacijsko vprašanje: vprašanje krščanskega poudarka naše družbe. Tudi če bomo v prihodnosti »vse bolj laična, civilna, pluralna« družba, bi del te značilnosti veljalo ohraniti, saj je del naše zgodovine in narodnih običajev. In življenje brez njega bi bilo preveč pusto in dolgočasno. Po mojem je eden glavnih vzrokov za propad komunizma dolgčas, ki ga je izhlapeval iz vseh svojih por. Puščoba njegovih mitov, dolgčas njegovih praznovanj, olimpijska objest njegovih voditeljev, to ga je pripeljalo do propada. Skratka, manjkalo mu je čuta za humor. In kot pravi Jacques Maritain: »Civilizacija brez čuta za humor pripravlja svoj lastni pogreb.« Krščanstvo je vse kaj drugega. Tu je resnost in odgovornost, veselje in upanje in sproščen smeh, ker kristjan ve, da je odrešen po milosti. Mislim, da za slovenski narod ne bi bil srečen tisti dan, ko bi se poslovil od krščanstva.

Ad 12

Ne morem soditi o verski manifestaciji ob obisku patra Tardifa. Pripominjam samo to, da parapsihološki pojavi nimajo absolutno nič skupnega s krščanskim razodetjem, ali s tem, kar teologija imenuje nadnaravni pojav.

Ad 13

Prenova v slovenski Cerkvi bi morala obsegati eno in drugo.